

Aan de geadresseerde

Rotterdam, december 2006

Betreft: brochure *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* en studiemiddag

Geachte mevrouw/heer,

Het Platform Mediation in Strafzaken, opgericht in 2004, publiceert in december 2006 de brochure:

BEGINSELVERKLARING BEMIDDELING IN STRAFZAKEN
De samenhang van strafrecht, herstelrecht en mediation in Nederland

Het platform biedt u, als geïnteresseerde, deze brochure met genoegen aan.

Tegelijk nodigt het platform u en andere belangstellenden uit voor enkele inleidingen en een discussie over deze *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* tijdens een

STUDIEMIDDAG op woensdag **7 februari 2007**
13.30 – 17.00 uur

Erasmus Universiteit Rotterdam
Campus Woudestein
Burgemeester Oudlaan 50
3062 PA Rotterdam

Uw aanmelding voor de studiemiddag zien wij graag uiterlijk 20 januari 2007 tegemoet. Reacties, verzoeken om informatie en uw aanmelding voor de studiemiddag kunt u sturen aan de coördinator van het platform, mevrouw mr.drs. S.M. Kemper, via e-mailadres: platform.m-sr@live.nl.

De brochure kent een bescheiden oplage, maar is ook digitaal beschikbaar op de internetsite van het Nederlands Mediation Instituut: www.nmi-mediation.nl.

Hoogachtend,

Platform Mediation in Strafzaken

Drie bijlagen: beginselverklaring, programma studiemiddag en routebeschrijving

Inhoud

I	Inleiding	3
II	Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken	5
	Leden van het Platform Mediation in Strafzaken	21
III	Praktijkbeschrijvingen bemiddeling in strafzaken	23

I Inleiding

Voor U ligt de *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken*. Opgesteld door het Platform Mediation in Strafzaken, dat zichzelf opgericht heeft op initiatief van mediator en herstelbemiddelaar Kitty Duell. Een verzameling mensen met zeer uiteenlopende achtergronden, sommigen werkzaam bij uitvoerende instellingen in en rondom het strafrecht (politie, rechterlijke macht, Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland, Reclassering Nederland, Halt Nederland), anderen werkzaam bij de universiteit, of gevestigd als zelfstandig mediator.

Wat de deelnemers aan het platform bindt, is overeenstemming over de grondslag van bemiddeling in strafzaken, namelijk communicatie op gang brengen tussen verdachte/dader en slachtoffer met als mogelijke uitkomst herstel van het toegebrachte 'leed' mede in de vorm van meer wederzijds begrip en mogelijk een schikking. Het platform deelt de overtuiging dat dit een heilzame werking kan hebben voor betrokkenen zelf en voor de samenleving als geheel.

Die overeenstemming stond uiterst levendige discussies in de platformvergaderingen over de uitwerking van de beginselen niet in de weg; discussies die tot op de dag van vandaag voortduren. Over de plek van bemiddeling in het strafrecht, over vragen of de officier van Justitie of de rechter rekening kan of moet houden met de uitkomst van de bemiddeling, over wat dit vervolgens zou betekenen voor de vrijwilligheid van de deelname aan bemiddeling, over hoe je waarborgt dat noch slachtoffer noch dader zich onder druk gezet voelt, en over nog veel meer.

Het is derhalve niet verwonderlijk dat deze *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* met nadruk een dynamisch document is, dat nu naar buiten wordt gebracht om de discussie te verbreden. Tegelijk kan het als uitgangspunt dienen voor de nadere, landelijke regeling van bemiddeling in strafzaken, die zal moeten worden ontwikkeld.

Omdat er nog veel onbekendheid heerst over wat mediation in het strafrecht nu eigenlijk inhoudt, hebben we de *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* aangevuld met enkele praktijkbeschrijvingen van bemiddelingen.

Het platform sluit met het uitbrengen van deze *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* en het organiseren van een seminar zijn werkzaamheden af, omdat hiermee het gestelde doel is bereikt. Voortzetting van de discussies vindt plaats in de vorm van een werkgroep onder de hoede van het Nederlands Mediation Instituut.

Vaak wordt in de politiek, vanuit het Ministerie van Justitie en in de media getamboereerd op het belang van een veilige samenleving. Door conflicterende partijen met elkaar in gesprek te brengen, wordt de kans bevorderd dat zij na verwerking van het trauma weer ieder voor zich en van tijd tot tijd zelfs met elkaar in harmonie verder kunnen leven. Dit kan naar de opvatting van het platform meer, en meer blijvende resultaten opleveren dan het incidentele strafrechtelijk ingrijpen. Bemiddelingen kunnen als aanvulling op andere strafrechtelijke modaliteiten een belangrijke rol spelen. Het is

deze overtuiging die ons inspireert en die we graag – mede door middel van deze *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* – willen uitdragen.

Platform Mediation in Strafzaken, december 2006

II Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken

Verklaring van het Platform Mediation in Strafzaken, 2006

Een opmerking vooraf over terminologie.

De term 'mediation' - die ook voorkomt in de naam van het platform - kan in het Nederlandse taalgebied misverstanden oproepen, omdat aan mediation procedures een hoge mate van 'party-control' verbonden is, die in strafzaken niet in dezelfde mate kan worden toegestaan. De samenleving en de strafrechtelijke overheid heeft immers ook een aanmerkelijk, publiekrechtelijk belang bij wijze waarop delicten en de daarbij betrokken burgers worden behandeld en hoe het delict wordt afgedaan.

In het vervolg van deze verklaring wordt dan ook gesproken van 'bemiddeling in strafzaken' om aan te geven dat er strafrechtelijke autoriteiten betrokken zijn die mede moeten kunnen instemmen met de bemiddeling en de resultaten daarvan.

Het platform kan zich aansluiten bij de definitie van bemiddeling zoals die te vinden is in het Kaderbesluit van de Raad voor de Europese Unie inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (2001/220/JBZ), in artikel 1 sub e.

Bemiddeling in strafzaken:

'Voor of tijdens de strafprocedure, het zoeken naar een via onderhandeling tot stand gebrachte schikking tussen het slachtoffer en degene die het strafbare feit heeft gepleegd, door bemiddeling van een bevoegde persoon.'

Het Platform Mediation in Strafzaken bestaat uit personen, werkzaam in diverse justitiële en parajustitiële organisaties, universiteiten en in de praktijk van bemiddeling, die zich op persoonlijke titel gebogen hebben over de vraag welke beginselen en uitgangspunten gehanteerd zouden moeten worden indien op landelijke schaal bemiddeling in strafzaken mogelijk zou worden.

Het platform, opgericht eind 2004, heeft sindsdien elke twee maanden beraadslaagd, relevante documenten en literatuur bestudeerd en heeft overleg gevoerd met specialisten op het gebied van strafrecht, herstelrecht en victimologie. Het platform is daarbij facilitair ondersteund door het NMI. Gaandeweg is bij de leden van het platform de overtuiging gegroeid dat bemiddeling zowel voor volwassenen als voor jeugdigen vruchtbaar en constructief kan zijn.

Bij het ontwikkelen van de beginselverklaring die hieronder volgt is met name gebruik gemaakt van de volgende internationale documenten:

A. Council of Europe: *Mediation in penal matters*, Recommendation No. R (99) 19, 15 September 1999;

B. United Nations: *Declaration of Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters*, Draft, 1 October 1999;

C. European Forum for Victim Services: *Statement on the position of the victim within the process of mediation*, 2003.

Op grond van de volgende overwegingen en met inachtneming van deze en andere documenten is het platform tot de volgende verklaring gekomen.

I. Het platform, overwegende:

1. Dat het slachtoffer, de dader en de samenleving belang hebben bij een zodanige regeling van de schadelijke gevolgen van strafbare feiten, dat die gevolgen niet worden verergerd maar zo goed mogelijk worden hersteld, gereduceerd en gecompenseerd, met name voor het slachtoffer;
2. Dat vrijwillig, begeleid overleg tussen slachtoffers en daders over de gevolgen van het strafbare handelen een goede manier is om de schadelijke gevolgen in kaart te brengen en de wegen naar herstel te verkennen;
3. Dat zulk vrijwillig overleg in een bemiddelingsprocedure, onder begeleiding van een daartoe getrainde bemiddelaar, naar internationale ervaring vaak leidt tot zinvolle afspraken en plannen, die in veel gevallen ook door rechterlijke autoriteiten (kunnen) worden gewaardeerd en gehonoreerd;
4. Dat in veel landen, vaak reeds vele jaren, relatief succesvol wordt bemiddeld tussen slachtoffers en daders van strafbare feiten;
5. Dat in veel gevallen met de uitkomsten van het overleg tussen slachtoffers en daders bij de afdoening van de betreffende strafbare feiten rekening wordt en kan worden gehouden;
6. Dat een algemeen maatschappelijk belang is gelegen in een herbevestiging van de subsidiariteit van de (opgelegde) straf;
7. Dat aangesloten kan worden bij het standpunt van het college van procureurs-generaal van januari 2002 dat bemiddeling in strafzaken een bijdrage kan leveren aan de realisering van verschillende doelen van het strafrecht;
8. Dat het Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure van 2001 (2001/220/JBZ) Nederland opdraagt uiterlijk in 2006 zodanige arrangementen te treffen, dat bemiddeling in strafzaken mogelijk wordt en dat met de resultaten van de bemiddeling ook rekening kan worden gehouden;
9. Dat er een wetsvoorstel (TK 30143) ter versterking van de positie van het slachtoffer in de strafprocedure voorligt, dat een in te voeren artikel in het wetboek van strafvordering (art. 51h Sv) bevat, waarin wordt gesteld dat bij algemene maatregel van bestuur nadere regels kunnen worden gesteld betreffende bemiddeling tussen de verdachte en het slachtoffer;
10. Dat de minister van Justitie bij brief van 18 augustus 2006 (5400790/06/DSP) heeft aangekondigd dat er een landelijk beschikbare mogelijkheid tot het houden van een slachtoffer-dader-gesprek zal worden ingevoerd, waartoe zowel het slachtoffer als de dader een verzoek kunnen doen, aan welke gesprekken een uitvoeringsregeling met heldere en uniforme beginselen ten grondslag dient te worden gelegd.

II. Verklaart dat de volgende beginselen dienen te worden betrokken bij het ontwikkelen van een landelijke regeling van bemiddeling in strafzaken:

A. Met betrekking tot bemiddeling in strafzaken in het algemeen.

1. Ieder slachtoffer en elke dader van een strafbaar feit heeft in elke fase van de strafprocedure, de fase van de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties inbegrepen, het recht om een bemiddeling te verzoeken.
2. In aanvulling op de omschrijving in het kaderbesluit kan bemiddeling *in algemene zin* worden omschreven als de gevraagde tussenkomst van een bemiddelaar met als doel te komen tot intermenselijke communicatie, waar dat zonder bemiddelaar voor partijen niet of minder goed haalbaar lijkt. In strafzaken kan de bemiddeling, afhankelijk van de fase van de strafprocedure, verschillende doelen hebben. Doelen kunnen zijn wederzijds begrip, verzoening, uitwisseling van informatie, emoties en ervaringen en het bereiken van een overeenkomst gericht op toekomstige verhoudingen en gedragsverwachtingen.
3. Er zullen bemiddelingen mogelijk zijn met een beoogd rechtsgevolg naast bemiddelingen zonder beoogd rechtsgevolg in de strafprocedure.
4. De wetgever dient aan te geven bij welke typen strafbare feiten, in welke zin en onder welke voorwaarden aan de resultaten van een bemiddeling tussen slachtoffer en dader rechtsgevolg moet of mag worden gegeven. Dit neemt niet weg dat ook in niet-aangewezen typen strafzaken door rechterlijke autoriteiten rekening kan worden gehouden met de omstandigheid dat een bemiddeling heeft plaatsgevonden.
5. In de categorieën van strafzaken waarin een bemiddelingsaanbod met beoogd rechtsgevolg wordt gedaan dient het uitgangspunt te zijn dat alleen vrijheidsbepalende sancties als alternatief zullen worden opgelegd indien de bemiddeling niet tot stand komt buiten schuld van de dader.
6. Ook wanneer een bemiddeling geen beoogd rechtsgevolg heeft en geen resultaten lijkt te kunnen opleveren die juridische betekenis hebben, dient deze faciliteit te worden (h)erkend als potentieel van groot belang voor het welzijn van de verzoeker en de overige betrokken partijen, voor de bevordering van de sociale cohesie en voor het verhelderen, concretiseren en deelbaar maken van (sociale en rechts-)normen in de samenleving.
7. De Nederlandse overheid dient bemiddeling en bemiddelaars als een algemeen toegankelijke publieke dienst te organiseren en te faciliteren.

B. Met betrekking tot het verzoek om en het aanbod tot bemiddeling in strafzaken.

1. Iedere betrokkene bij een vermoedelijk strafbaar feit, ter zake waarvan door de politie een proces-verbaal is opgemaakt, mag vanaf dat moment aan politie en/of Openbaar Ministerie verzoeken een bemiddeling te bevorderen. Indien de verzoeker minderjarig is dienen de ouders/verzorgers in te stemmen met het verzoek.¹

¹ Die instemming dient na de indiening van het verzoek te worden geverifieerd, als die niet al onmiddellijk blijkt.

2. Indien dader en slachtoffer bekend zijn en een bemiddelingsverzoek is gedaan, bevorderen politie en/of Openbaar Ministerie dat een door Justitie erkende bemiddelaar de realiseringmogelijkheden van een bemiddeling onderzoekt. Daartoe wordt eerst de verzoekende partij bezocht en daarna de andere partij die verzocht wordt deel te nemen.
3. Ook indien dader noch slachtoffer om een bemiddeling verzoeken wordt, indien het type delict in beginsel in aanmerking kan komen voor een bemiddeling, een bemiddelaar door politie en/of Openbaar Ministerie ingeschakeld om de wenselijkheid en mogelijkheid van zo'n bemiddeling te onderzoeken.
4. Indien primaire partijen bereid zijn tot een bemiddeling dient de bemiddelaar alvorens een definitief bemiddelingsaanbod te doen de volgende omstandigheden als mogelijke contra-indicaties te overwegen:
 - Evidente, niet eenvoudig te compenseren, ongelijkheden tussen partijen met betrekking tot factoren zoals macht, leeftijd, ontwikkeling en vaardigheden;
 - Evidente bedreigingen voor de veiligheid van enige partij;De visies van de partijen zelf op één en ander en op de geschiktheid van de zaak voor een herstelrechtelijke procedure moeten in de overwegingen een prominente rol spelen.
5. Een bemiddeling in strafzaken komt alleen tot stand indien de verdachte² bereid is de elementaire feiten van het vermoedelijke delict te erkennen en daarvoor verantwoordelijkheid te nemen.
6. Niemand kan worden verplicht tot deelname aan een bemiddelingsprocedure. Elke vorm van dwang en drang dient in de uitvoeringspraktijk te worden voorkomen. Een bemiddeling komt niet tot stand indien slachtoffer of dader dat niet wensen.
7. Indien gewenst kunnen de primaire partijen bij een delict - slachtoffer en dader - belangrijke anderen uit hun sociale omgeving aanduiden als gewenste deelnemers aan de voorgenomen bemiddeling. Deze secundaire partijen worden uitgenodigd deel te nemen. In geval van een minderjarig(e) dader en/of slachtoffer worden de ouders/verzorgers in principe altijd uitgenodigd.
8. Het aanbod tot bemiddeling - het verzoek deel te nemen aan een bemiddeling - gaat altijd gepaard met de verstrekking van adequate en toereikende voorlichting over de mogelijke gevolgen, inclusief de mogelijke rechtsgevolgen, van deelname. In geval van betrokkenheid van minderjarigen ontvangen zowel de jongere(n) als de ouders/verzorgers deze adequate voorlichting.
9. Indien een bemiddeling een strafzaak betreft waarin partijen het bemiddelingsresultaat mogen voorleggen aan het Openbaar Ministerie of de strafrechter, opdat daarmee rekening zal worden gehouden bij de strafrechtelijke

² Afhankelijk van de fase van de strafrechtelijke procedure waarin het verzoek om bemiddeling wordt gedaan, moet 'verdachte' hier worden gelezen als 'veroordeelde'.

afdoening van het delict, benadrukt de bemiddelaar dat de strekking van de bemiddelingsprocedure mede is te komen tot herstelverplichtingen voor de dader, die zullen worden beoordeeld als alternatieve sanctie. De bemiddelaar ziet dan toe op de totstandkoming van een consensuele intentieverklaring van de partijen met betrekking tot de herstelverplichtingen van de dader. In geval van minderjarige daders dienen de ouders/verzorgers in te stemmen met de intentieverklaring en de daarin opgenomen herstelverplichtingen.

10. Plaats en tijd van de bemiddeling worden in overleg tussen de bemiddelaar en de primaire partijen bepaald.

C. Met betrekking tot beide primaire partijen.

1. De vrijwilligheid van de partijen is de grondslag van de bemiddeling. De instemming kan door partijen op elk moment in de procedure worden ingetrokken.
2. De communicatie tijdens alle stadia van de bemiddeling is vertrouwelijk. Deelnemers verplichting zich, eventueel schriftelijk, in beginsel tot geheimhouding. Dat laat onverlet dat partijen kunnen bepalen dat bepaalde informatie naar buiten mag worden gebracht. Bij bemiddeling met een beoogd rechtsgevolg in de strafprocedure geldt voor het bemiddelingsresultaat dat dit in alle gevallen zal worden voorgelegd aan de justitiële autoriteiten, opdat daarmee rekening kan worden gehouden.
3. Niettegenstaande het beginsel van de vertrouwelijkheid geeft de bemiddelaar informatie met betrekking tot *op handen zijnde ernstige misdrijven*, waarvan tijdens de bemiddelingsprocedure is gebleken, door aan de bevoegde autoriteiten en/of aan betrokken personen.
4. De vrijwillige instemming is ook vereist met betrekking tot de overeenkomst die kan resulteren uit de bemiddeling, welke overeenkomst alleen redelijke en proportionele verplichtingen mag bevatten.
5. De feiten naar aanleiding waarvan het bemiddelingsaanbod wordt gedaan, moeten in beginsel door beide partijen worden erkend als basis voor een bemiddeling.
6. Indien de bemiddeling geschiedt mede met het oog op de strafrechtelijke afdoening van het delict in kwestie, is de erkenning van de delictsfeiten door de dader tevens een juridische bekentenis van schuld, die als zodanig kan fungeren in (latere) juridische procedures.
7. De partijen mogen vóór, tijdens en na de bemiddelingsprocedure rechtsbijstand inroepen, zij hebben recht op een tolk indien nodig en jeugdigen hebben recht op bijstand door hun ouders.³

³ Het platform bepleit dat advocaten gerichte scholing krijgen over de bemiddelingscultuur en het herstelrecht en over de meest wenselijke invulling van de rol die zij zouden dienen te spelen als juridisch

8. De partijen hebben recht op volledige informatie over de (juridische) betekenis van de bemiddelingsprocedure en de rechtsgevolgen daarvan, alvorens met de bemiddeling in te stemmen.
9. Geen van de partijen mag op zodanige wijze tot deelname worden bewogen dat niet meer kan worden gesproken van vrijwillige deelname.
10. Met betrekking tot afdoeningbeslissingen die genomen worden op basis van het bemiddelingsresultaat geldt het beginsel van 'ne bis in idem'.⁴
11. Het feit dat een bemiddelingsresultaat uitblijft, levert geen rechtsgrond op om in de strafprocedure een hogere straf te eisen of op te leggen; hetzelfde geldt wanneer een overeenkomst niet of niet geheel wordt uitgevoerd.
12. De bemiddelingsprocedure is aan een tijdslimiet gebonden, dit geldt eveneens voor de strafvorderlijke beslissing over het rechtsgevolg dat aan de overeenkomst wordt verbonden: die beslissing moet zo spoedig mogelijk worden genomen.
13. Uitgesloten van bemiddeling in strafzaken horen te zijn personen die niet in staat worden geacht de betekenis van de procedure te begrijpen.

D. Enkele beginselen specifiek met betrekking tot de verdachte.

1. Indien een bemiddelingsaanbod wordt gedaan in het voorbereidend onderzoek van een strafprocedure, wordt aan de verdachte voorgehouden dat hij het recht heeft, zonder enig zelfstandig rechtsgevolg van die weigering, deelname te weigeren, zijn betrokkenheid bij het vermoedelijke delict te ontkennen en/of een juridische verdediging te voeren die strekt tot ontslag van rechtsvervolging.
2. De verdachte moet worden medegedeeld dat zijn bereidheid het delict te erkennen voor de bemiddelingsprocedure in een eventuele strafprocedure zal worden aangemerkt als een juridische bekentenis van daderschap. Zijn bereidheid impliceert afstand van het zwijgrecht en van het recht zijn betrokkenheid bij de delictsfeiten of die feiten zelf te ontkennen.
3. De verdachte wordt bedenktijd gegeven en wordt gewezen op zijn recht tot consultatie en op rechtshulp in alle stadia van de bemiddelingsprocedure.

adviseur van de betrokkenen, om overbodige juridisering van de bemiddeling zo veel mogelijk te voorkomen.

⁴ Er kan van worden uitgegaan dat in veel gevallen het Openbaar Ministerie een afdoeningbeslissing zal nemen met inachtneming van de voorstellen die uit de bemiddeling voortvloeien en voorgelegd zijn. Denkbaar is dat de verplichtingen die de dader op zich neemt aangemerkt worden als voldoende sanctie: als deze verplichtingen dan nageleefd worden, dient het recht om te vervolgen - ook van die vorm van vervolging die door een strafbeschikking plaats kan vinden - van rechtswege te vervallen. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor rechterlijke vonnissen.

4. De bemiddelaar besteedt bij de overweging tot een definitief bemiddelingsaanbod over te gaan aandacht aan de vraag of in de omstandigheden waaronder het erkende delict is begaan er een principieel verweer strekkende tot ontslag van rechtsvervolging denkbaar is, omdat de verdachte waarschijnlijk met succes een beroep kan doen op een strafuitsluitingsgrond. Indien de dader zich principieel wil verweren met een beroep op een zodanige strafuitsluitingsgrond behoeft dit een bemiddeling niet in de weg te staan, maar dient het slachtoffer daarover te worden geïnformeerd, zodat hij/zij kan afwegen of een gesprek met de dader niettemin tegemoet kan komen aan bepaalde behoeften of belangen.
5. Indien het delict in kwestie behoort tot de categorieën van strafbare feiten, bij welke het Openbaar Ministerie en/of de strafrechter rekening zal moeten of mogen houden met de uitkomsten van de bemiddelingsprocedure, besteedt de bemiddelaar aandacht aan dat rechtsgevolg en licht hij de verdachte daarover adequaat en voldoende voor.

E. Beginselen specifiek met betrekking tot het slachtoffer.

1. Indien dit niet de verzoeker om een bemiddeling is, wordt het slachtoffer van een delict alleen benaderd met een verzoek tot deelname aan een bemiddeling indien de dader de feiten van het delict in kwestie volledig erkent en daarvoor verantwoordelijkheid nemen wil.
2. Het slachtoffer wordt in het bijzonder gewezen op zijn of haar volledige beslissingsvrijheid en op wat voor het slachtoffer zelf de eventuele risico's en kansen - voordelen en nadelen - kunnen zijn van deelname.
3. Het slachtoffer dat benaderd wordt met een verzoek tot deelname aan een bemiddeling krijgt adequate bedenktijd en wordt gewezen op de mogelijkheden tot consultatie en onpartijdig advies.
4. Het slachtoffer heeft in alle stadia van de bemiddeling recht op - eventueel gratis - rechtshulp.
5. Als het gaat om het type strafzaak waarin de bemiddeling rechtsgevolgen mag of moet krijgen dient, om elke vorm van druk op de beslissing te voorkomen, het slachtoffer te worden medegedeeld dat een weigering om deel te nemen *niet* tot gevolg zal hebben dat de dader zwaarder zal worden gestraft dan gebruikelijk is zonder dat een bemiddeling heeft plaatsgevonden.
6. Indien het slachtoffer bereid is tot bemiddeling, maar daarbij confrontatie met de dader wil vermijden, kan een indirecte bemiddeling in de plaats van een directe bemiddeling worden aangeboden.

F. Bemiddeling in strafzaken met beoogde rechtsgevolgen: herstelrecht.

1. Bij wet, bij algemene maatregel van bestuur of strafvorderlijke aanwijzing worden categorieën van strafbare feiten aangewezen, waarin aan de bekende verdachte in beginsel een recht zal toekomen om langs de weg van bemiddeling met het slachtoffer te pogen de gevolgen van het delict te herstellen. In zulke gevallen zal de bemiddelingsprocedure een beoogd herstelrechtelijk karakter hebben en zal gesproken kunnen worden van een toegelaten of geprefereerde (geprioriteerde) 'herstelgerichte afdoening'.
2. De wet, de maatregel of de aanwijzing dient tevens aan te geven wat de herstelgerichte afdoening betekent, dat wil zeggen op welke wijze met de resultaten van de herstelrechtelijke bemiddelingsprocedure rekening zal worden gehouden.
3. Om een op te leggen sanctie te kunnen vermijden dient de dader aan het Openbaar Ministerie dan wel aan de strafrechter een intentieverklaring voor te leggen, welke in overeenstemming met het slachtoffer - en eventuele andere deelnemers aan de bemiddeling - is bereikt en welke de herstelverplichtingen bevat die de dader bereid is op zich te nemen.
4. De wetgever dient het wetsvoorstel OM-afdoening zodanig aan te passen dat met de resultaten van de bemiddeling door het OM rekening kan worden gehouden. De strafbeschikking moet in geval van een geslaagde bemiddeling kunnen luiden dat de overeengekomen herstelverplichtingen moeten worden nagekomen om een op te leggen sanctie te voorkomen.
5. De beslissing om een concrete zaak te verwijzen naar een herstelrechtelijke bemiddelingsprocedure, evenals de beoordeling van het herstelrechtelijke resultaat en de vaststelling van de gevolgen daarvan, is voorbehouden aan de strafrechtelijke autoriteiten met inachtneming van de te stellen regels met betrekking tot de herstelgerichte afdoening.⁵
6. Bij het overwegen van de beslissing om een zaak te verwijzen naar een herstelrechtelijke bemiddelingsprocedure dient enerzijds onderzocht te worden of en in hoeverre door die verwijzing voor alle partijen - met inbegrip van de samenleving - voordelen gerealiseerd kunnen worden, anderzijds onderzocht te worden in hoeverre er risico's aanwezig lijken te zijn voor het slachtoffer en hoe die kunnen worden gereduceerd.
7. De herstelverplichtingen van de dader zullen, indien zij proportioneel kunnen worden geacht, in de plaats treden van een anders door het Openbaar Ministerie of de strafrechter op te leggen sanctie. Eventueel kan op grond van overwegingen van algemeen belang aan de overeengekomen verplichtingen nog een monetaire sanctie

⁵ Dit houdt echter niet in dat dader of slachtoffer kunnen worden verplicht tot een bemiddeling. Het betreft hier alleen de veroorloving tot het doen van een bemiddelingsaanbod, met de resultaten waarvan rekening zal worden gehouden.

danwel een werk- of leerstraf worden toegevoegd: in dat laatste geval komen aan de dader de gebruikelijke rechtsmiddelen toe.

8. In verband met de vermindering van elke vorm van druk op het slachtoffer dient de herstelrechtelijke bemiddeling alleen mogelijk te zijn en wordt een bemiddelingsaanbod alleen gedaan indien het delict in zijn algemeenheid, of gezien de wijze van begaan, of de bijzondere omstandigheden waaronder het begaan is slechts met een vrijheidsbeperkende sanctie zou worden afgedaan indien de bemiddeling niet tot stand zou komen of zonder resultaat zou blijven buiten schuld van de dader. (Zie in dit verband de beginselen A5 en E5).
9. In het geval dat een herstelrechtelijke procedure zonder resultaat afloopt of dat de herstelverplichtingen niet worden nageleefd, dient de beslissing over de verdere afdoening van de zaak zo spoedig mogelijk genomen te worden door een in wet of richtlijn aangeduide instantie (ofwel de leiding van het herstelgerichte project, ofwel een justitiële autoriteit).
10. Richtlijnen en standaarden moeten worden opgesteld, eventueel met wettelijke status⁶, die het gebruik van herstelrechtelijke projecten reguleren. Die richtlijnen moeten gaan over:
 - De condities voor verwijzing van een zaak naar een herstelrechtelijke bemiddeling, in overeenstemming met bovengeformuleerde beginselen.
 - De afdoening van een zaak na afloop van een herstelrechtelijke bemiddeling, in overeenstemming met de bovengeformuleerde beginselen.
 - De kwalificaties, permanente training en certificering van bemiddelaars
 - De organisatie en het bestuur van herstelrechtelijke bemiddelingsinstanties, waarnaar de justitiële autoriteiten strafzaken ter bemiddeling zullen verwijzen
 - Competentiestandaarden en ethische regels voor herstelrechtelijke bemiddelingsinstanties en de bemiddeling zelf.

G. Met betrekking tot bemiddelingsinstanties en bemiddelaars in strafzaken.

1. Bemiddelingsinstanties dienen een voldoende mate van autonomie te hebben in het strafrechtelijk systeem, om een bemiddelingspraktijk die voldoet aan ethische en professionele standaarden te kunnen ontwikkelen en handhaven.
2. Bemiddelaars dienen initiële training te ontvangen alvorens aan de slag te gaan evenals in-service training. De training moet gericht zijn op het verschaffen van een hoog niveau van competentie, met betrekking tot conflictoplossing, het werken met slachtoffers en daders en het werken in de juridische context van de strafrechtspleging.

⁶ De aanbeveling van de Raad van Europa stelt kortweg: '*Legislation should facilitate mediation in penal matters*'. Het kaderbesluit inzake de positie van slachtoffers in de strafprocedure eist geen formeel-wettelijke regels: met materiële regelgeving kan, mits deze het doel van het kaderbesluit even goed realiseert, worden volstaan.

3. De bemiddelaar kent alle relevante (juridische) feiten voor het begin van de eigenlijke bemiddeling.
4. Bemiddeling geschiedt op een onpartijdige manier, gebaseerd op de zakelijke feiten en met inachtneming van de wensen en behoeften van de partijen.
5. De bemiddelaar respecteert de waardigheid van beide partijen en zorgt ervoor dat de partijen zich tegenover elkaar respectvol gedragen.
6. De bemiddelaar zorgt voor een veilige en voor bemiddeling geschikte omgeving en heeft oog voor de kwetsbaarheid van de partijen.
7. De bemiddeling moet efficiënt worden gedaan, maar niet in een zodanig tempo dat de partijen zelf daar de beheersing over verliezen.
8. De bemiddeling vindt in beslotenheid plaats. Eventuele uitzonderingen op die beslotenheid kunnen met de primaire partijen worden afgesproken.⁷
9. De bemiddelaar rapporteert de genomen stappen en de bereikte schriftelijke overeenkomst of andere resultaten van de bemiddeling aan de officier van Justitie indien de bemiddeling plaatsvindt in het kader van een toegelaten herstelgerichte afdoening.
10. De bemiddelaar onthult niet de inhoud van het besprokene, voor zover de partijen op deze vertrouwelijkheid geen uitdrukkelijke uitzondering hebben toegestaan.
11. De bemiddelaar onthoudt zich van een oordeel over het gedrag van de partijen in de bemiddelingsprocedure.
12. Indien meerdere personen uit de sociale netwerken van dader en slachtoffer deelnemen aan de bemiddeling geschiedt de bemiddeling bij voorkeur met twee bemiddelaars en wordt aandacht besteed aan de evenwichtigheid van participatiemogelijkheden in de procedure.
13. Bemiddelaars dienen zo veel mogelijk te worden gerekruteerd uit alle geledingen van de samenleving en dienen in het algemeen een goed begrip te hebben van lokale gemeenschappen en culturen. Zij dienen over de voor bemiddeling vereiste cognitieve en communicatieve vaardigheden te beschikken.
14. Er dient een register van erkende bemiddelaars in strafzaken te zijn.

⁷ Gedacht kan worden aan de (niet-participerende) aanwezigheid van onderzoekers en personen die opgeleid worden tot bemiddelaar.

III. Toelichtingen

Over het Platform Mediation in Strafzaken en Bemiddeling.

Bemiddelingspraktijken hebben in de afgelopen twee decennia in vele contexten hun waarde bewezen. Die contexten variëren van buurten en woonwijken tot arbeidsverhoudingen en bestuursrechtelijke aangelegenheden. Het platform wenst te benadrukken dat alle burgers in beginsel vrij zijn terzake van elk conflict waarin zij betrokken zijn een bemiddeling aan te gaan. In de meeste gevallen staan daaraan geen juridische belemmeringen in de weg. Wanneer het echter gaat om strafbare feiten en er dus een bevoegdheid bestaat om met strafrechtelijke middelen te interveniëren, is er een groot aantal onduidelijkheden en vragen met betrekking tot de vrijheid een bemiddeling aan te gaan en de gevolgen, met name ook in juridische zin, daarvan.

Het platform dat deze verklaring uitdeeft bestaat uit burgers die in het algemeen de waarde van 'mediation' onderschrijven en geïnspireerd door buitenlandse ontwikkelingen met elkaar in gesprek zijn gegaan om te verkennen hoe '*mediation in penal matters*' in Nederland gestalte zou dienen te krijgen.

Aan het conceptuele probleem van de connotaties van de term 'mediation' is in de inleiding van deze verklaring al aandacht besteed. In de Nederlandse context lijkt de term 'mediation' gereserveerd te zijn voor een bepaald type van bemiddeling, met name die welke in civielrechtelijke aangelegenheden of ook wel in bestuursrechtelijke conflicten wordt gehanteerd. Internationaal kleeft een dergelijke beperking het begrip 'mediation' niet aan. Mediation kan in vele contexten worden gehanteerd en de betekenis ervan wordt mede bepaald door die context.

Het platform heeft gekozen voor 'bemiddeling in strafzaken' als de vertaling van '*mediation in penal matters*' en meent dat het in het algemeen belang is dat een dergelijke bemiddeling als algemene dienst beschikbaar wordt gesteld, ook voor samenlevingsconflicten die overigens (nog) niet zijn gejuridiseerd. Op grond van ervaring en onderzoek kan gesteld worden dat de methoden van bemiddeling een aanmerkelijk vermogen hebben om bij te dragen aan de oplossing - of het draagbaar en hanteerbaar maken - van samenlevingsconflicten, de conflicten die in delicten besloten liggen inbegrepen. Ook indien de concrete, materiële schade van een delict feitelijk niet te herstellen is, blijkt deelname aan een bemiddelingsprocedure voor slachtoffers een belangrijke bijdrage te leveren aan de verwerking van de emotionele en psychische schade. Dit laatste is vooral zo wanneer de dader in staat is zijn oprecht berouw aan het slachtoffer te communiceren, hetgeen door het '*face-to-face*'-contact wordt bevorderd.⁸ De grote tevredenheid van deelnemers en hun ervaring van '*procedural fairness*' - die stevast uit onderzoeken naar voren komen - wijzen erop dat persoonlijke participatie en inspraak in de afdoening van 'hun delict' door burgers zeer op prijs worden gesteld. Recente onderzoeken die in Nederland zijn gedaan bevestigen dit beeld, zoals ook door de minister van Justitie in zijn brief van 18 augustus 2006 wordt gememoreerd.

⁸ Zie A. Pemberton, F.W. Winkel, M.S. Groenhuisen, 'Op weg naar slachtoffergerichte theorievorming in het herstelrecht', *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 2006 (6) 1, p. 48-64.

Onder de term 'bemiddeling' valt in deze verklaring zowel de '*face-to-face*'-bemiddeling tussen het enkele slachtoffer en de enkele dader, als de indirecte of 'pendel'-bemiddeling, alsmede de vorm waarbij slachtoffer en dader samen met significante anderen, die hen ondersteunen, in een 'herstelgericht groepsoverleg' treden. Het is in eerste instantie de bemiddelaar die, aan de hand van de gegevens bij de doorverwijzing en de resultaten van voorbereidingsgesprekken, de vorm zal kiezen en aan de betrokkenen zal voorstellen. In laatste instantie beslissen daarover de betrokkenen zelf.

Het platform meent dat er in Nederland vele interessante projecten met bemiddeling in strafzaken bestaan en hebben bestaan, maar dat een duidelijke, algemene landelijke benadering tot nu toe ontbrak. Deze landelijke strategie met betrekking tot de invoering van bemiddeling in strafzaken zal er wel moeten komen op grond van het Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie inzake de positie van slachtoffers in de strafprocedure⁹ en gezien de aanmerkelijke belangen van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid in de strafrechtspleging.

Naar de opvatting van het platform kan de bemiddeling uitstekend in de strafrechtspleging worden geïntegreerd als een modaliteit van 'herstelgerichte afdoening', bij voorkeur onder supervisie en verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie, dan wel, nadat eventueel al een strafvervolgning is ingesteld, van de strafrechter.

In de visie van het platform dient de bemiddeling niet beperkt te blijven tot jeugdzaken en al evenmin tot de minder ernstige strafzaken. Ook in strafzaken met volwassen daders kan met goed resultaat bemiddeld worden tussen slachtoffer en dader en kunnen de resultaten van dien aard zijn dat daarmee redelijkerwijs rekening behoort te worden gehouden. Een bemiddelingsprocedure vormt een zodanige investering dat deze geen prioriteit behoeft te krijgen bij delicten van een zodanige geringe ernst, dat met een geringe monetaire sanctie kan worden volstaan of in jeugdzaken met een Halt-sanctie. Tegelijk heeft het grote waarde om in het kader van de Halt-procedure vaker een lichtere vorm van bemiddeling tussen dader en slachtoffer(s) te laten plaatsvinden (bij voorbeeld een kort bemiddelingsgesprek op de locatie van het delict). Bij de meest ernstige delicten, waarbij publiekelijke veroordeling en bestraffing door de rechter onvermijdelijk is, dient de bemiddeling tijdens de fase van de tenuitvoerlegging van de straf bereikbaar te zijn voor de dader en het slachtoffer die daaraan behoefte hebben.

Om rechtszekerheid en rechtsgelijkheid te verschaffen aan het slachtoffer en de dader is het noodzakelijk dat de wetgever vaststelt wanneer een bemiddelingsaanbod mag worden gedaan en wat de rechtsgevolgen zullen zijn van een - al dan niet geslaagde - bemiddeling.

⁹ Het kaderbesluit spreekt niet letterlijk van een 'recht op bemiddeling' maar in de toelichting op de website van de EU wordt daarvan wel degelijk gesproken. De lidstaten zijn echter vrij om aan te duiden voor welke categorieën strafzaken zij een bemiddelingsmogelijkheid 'passend' achten. In de opvatting van het platform is de wetgever zelfs verplicht om die categorieën aan te wijzen en aan te geven welke rechtsgevolgen moeten dan wel mogen worden verbonden aan het resultaat daarvan.

Er zijn aanwijzingen dat juist bij de middelzware - commune - criminaliteit onvermoede goede resultaten kunnen worden geboekt met bemiddeling tussen slachtoffer en dader. In het algemeen zou de wetgever kunnen uitgaan van al die delictcategorieën die ook zelfstandig door het OM zouden mogen worden afgedaan, In die gevallen heeft de wetgever aanvaard dat gesanctioneerd mag en kan worden zonder rechterlijke tussenkomst, als de te sanctioneren burger zich daarin kan vinden. Op dezelfde grondslag meent het platform dat de bemiddeling reeds in het vooronderzoek - maar natuurlijk na opheldering van het delict - mag worden aangeboden en moet kunnen leiden tot een voorstel aan het OM ter zake van de herstelverplichtingen van de dader.

In beginsel zouden die voorgestelde herstelverplichtingen, indien zij als proportioneel kunnen worden beschouwd, als voldoende 'sanctie' op het begane delict moeten kunnen worden aanvaard. Juridisch-technisch gezien fungeert het naleven van de herstelverplichtingen dan als de voorwaarde voor een beleidssepot.

Een dergelijke regeling zou geheel overeenkomen met de interne subsidiariteit van de straf. Alleen de noodzakelijke, onvermijdelijke straf is een aanvaardbare straf (ultimum remedium-beginsel).

Indien de dader schuld en verantwoordelijkheid aanvaardt en afstand neemt van zijn delictshandeling en bereid blijkt de gevolgen daarvan zo goed mogelijk te herstellen, met instemming van betrokken slachtoffers, dan blijkt daaruit dat een opgelegde straf kan worden vermeden. Het vermijden van strafoplegging gaat niettemin gepaard met een sanctie.

De sanctie in kwestie ligt (normatief gezien) besloten in de afwijzing van het delict door alle betrokkenen en feitelijk in de overeengekomen en aanvaarde herstelverplichtingen. Deze laatste kunnen zoveel en zo goed mogelijk aansluiten bij en reageren op factoren die in het betreffende delictsgedrag een oorzakelijke rol lijken te hebben gespeeld.

Bemiddeling met jeugdigen

Omdat jeugdigen ook in hun hoedanigheden van dader of slachtoffer onderworpen zijn aan het gezag van ouders of verzorgers en toestemming van die laatsten nodig is, zal de bemiddelingspraktijk met jeugdigen systematisch tenderen naar groepsoverleg, waarbij de ouders of verzorgers voor zover mogelijk en gewenst door betrokkenen zelf, aanwezig dienen te zijn. Alle voorlichting in de intakefase dient niet alleen aan de jeugdige betrokkene, maar ook aan diens ouders of verzorgers te worden verstrekt, en de laatsten dienen ook hun instemming te verlenen aan eventuele herstelgerichte verplichtingen die de dader op zich neemt. Hun betrokkenheid is tijdens de bemiddeling en daarna, in de vorm van toezicht en steun bij de naleving van de verplichtingen die uit de bemiddeling voortvloeien, bijzonder belangrijk voor het welslagen van een herstelgerichte bemiddeling.

Hierbij moet echter wel bedacht worden dat er omstandigheden *kunnen* zijn die het niet aangewezen maken dat de ouders of verzorgers een dergelijke belangrijke rol krijgen te spelen in een bemiddeling. Wanneer een betrokken jonge dader of een jong slachtoffer er blijk van geeft op geen enkele manier een constructieve bijdrage van (een) ouder(s) of verzorger(s) te verwachten, op grond van kennelijk diep verstoorde verhoudingen, dan

kan gezocht worden naar alternatieve volwassenen in het sociale netwerk, waarin de jongere vertrouwen heeft.

Toelichtingen bij enkele van de gestelde beginselen.

A. Met betrekking tot de bemiddeling in strafzaken in het algemeen.

De verklaring onderscheidt in beginsel A3 bemiddeling met en bemiddeling zonder beoogd rechtsgevolg. In de beginselen A1 en A2 worden beide vormen bedoeld. Ook wanneer nieuwe wetgeving in bepaalde gevallen het verbinden van rechtsgevolgen aan de resultaten van bemiddeling uitsluit, is het aanbieden van de bemiddeling aan bij delicten betrokken burgers die daaraan behoefte tonen potentieel zeer zinvol en waardevol voor de verwerking van schuld en trauma en voor het herstel van sociale verhoudingen en vertrouwen (hetgeen gesteld wordt in beginsel A5).

B. Met betrekking tot het verzoek om en het aanbod tot bemiddeling in strafzaken.

Indien een betrokkene om een bemiddeling in een strafzaak verzoekt, wordt de andere primaire partij benaderd met een verzoek om daarop in te gaan. Dat verzoek geldt tegelijk als een aanbod tot bemiddeling, indien ook de verzochte partij instemt met die bemiddeling en overigens aan de voorwaarden voor een vruchtbare bemiddeling wordt voldaan.

Uitgangspunt is dat een bemiddeling in strafzaken alleen vruchtbaar kan zijn als de dader de delictsfeiten volledig wil erkennen (B5) en volledig vrijwillig aan de bemiddeling wil deelnemen (B6/C1).

Eén en ander staat vooral in het teken van voorkoming van 'secundaire victimisering' van het slachtoffer, maar het regardeert ook onmiddellijk de integriteit van de bemiddelingsprocedure en het recht van de verdachte om niet lichtvaardig als dader te worden aangemerkt en om te staan op een rechterlijke beoordeling van de verdenking.

De formulering van uitgangspunt B4 is gebaseerd op principle 9 van bovengenoemde UN Declaration en op principle 15 van de verklaring van de Raad van Europa.

C. Met betrekking tot beide primaire partijen.

Vrijwel alle hier genoemde beginselen zijn ontleend aan de bovengenoemde documenten. Een belangrijke uitzondering is beginsel C6. In de documenten A) en B) staan beginselen die ertoe strekken dat deelname aan een bemiddelingspoging niet mag worden gebruikt als bewijs van schuld in een eventuele (latere) juridische procedure.

Document C neemt hierin een geheel ander standpunt in dat in deze verklaring van het platform wordt overgenomen. Het Statement stelt dat het niet logisch is dat, wanneer een bemiddeling pas plaats kan vinden als de basale feiten van het delict worden erkend, die erkenning niet als een aanwijzing van schuld (als een schuldbekentenis) zou kunnen functioneren in een eventuele (latere) strafprocedure. Als slachtoffers ter zitting zouden optreden als getuigen zou niets eraan in de weg staan dat zij getuigen dat de 'verdachte' tegenover hen heeft bekend. Deze verklaring zou ook door het Openbaar Ministerie van het slachtoffer gevraagd kunnen worden omdat geen enkele wettelijke regeling de vertrouwelijkheid van de bemiddeling beschermt.

Eraan toe te voegen zou zijn dat bij een werkelijk berouw van de dader, deze ook geen enkele behoefte zou hebben om in een (latere) strafvervolgning te ontkennen, *behalve* wanneer hij reden heeft om aan te nemen dat zijn bekentenis en zijn medewerking aan de bemiddeling geen enkele verzachtende werking zal hebben op de straftoemeting. Er moet hem volgens de beginselen in deze verklaring echter de garantie worden gegeven dat zijn deelname aan de herstelrechtelijke procedure en de resultaten daarvan zullen worden meegewogen in de strafrechtelijke afdoening.

Hier moet het beginsel bij betrokken worden dat een aanbod tot bemiddeling niet (aan het slachtoffer) wordt gedaan (E5) indien de verdachte aanmerkelijk zwaardere rechtsgevolgen te wachten staan indien het slachtoffer weigert deel te nemen. Een verdachte die de feiten erkennen wil en zich in een herstelrechtelijke procedure wil verantwoorden en bereid is herstelverplichtingen op zich te nemen, dient derhalve, met

het oog op deze set van uitgangspunten, de rechtszekerheid te krijgen dat zijn coöperatieve houding in zijn voordeel zal worden verdisconteerd in de formele straftoemeting (zo die al iets zou toevoegen aan de herstelovereenkomst: in een standaardgeval zou die laatste ook als voldoende sanctie moeten kunnen worden aangemerkt). Met name om secundaire victimisering te vermijden, dient te worden voorkomen dat de dader om de verkeerde redenen - dat wil zeggen uit puur egocentrische inschattingen - deelneemt aan de bemiddeling. Het is om die reden *vooral* dat het platform voorstelt dat de wetgever categorieën van strafzaken aanwijst, waarin herstelovereenkomsten mogen worden gesloten met verplichtingen voor de dader, die min of meer equivalent zijn aan de vrijheidsbeperkende of monetaire sancties die bij uitblijven van een bemiddeling zouden worden opgelegd door het Openbaar Ministerie dan wel de rechter. Hier ontstaat overigens een belangrijke aanvullende beoordelingsverplichting voor de bemiddelaar, die gevoel voor deze equivalentie en proportionaliteit zal moeten ontwikkelen.

Ook in beginsel C2 is deze verklaring met name gebaseerd op document C. In de *Statement van de European Forum for Victim Services* wordt terecht gesteld dat de vertrouwelijkheid niet inhoudt dat partijen hun ervaringen in en met het bemiddelingsproces niet met naasten zouden mogen bespreken. Bedoeld is vooral dat actieve informatieverschaffing aan het publiek, bij voorbeeld via de media, achterwege dient te blijven zolang de procedure loopt. Bij het afronden van de herstelrechtelijke procedure dienen partijen de vrijheid te hebben tot afspraken te komen over wat - naast het herstelrechtelijk resultaat - door hen bekend gemaakt mag worden en wat niet, waarbij het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer een belangrijk criterium zal zijn. Absolute vertrouwelijkheid en beslotenheid wordt door het platform in navolging van het *Statement* afgewezen, mede in verband met het publiekrechtelijk karakter van de afdoening van delicten.

Het beginsel uitgedrukt in C3 ontleent het platform aan de resolutie van de Raad van Europa (onder punt 30). Niettegenstaande het beginsel van de vertrouwelijkheid geeft de bemiddelaar informatie met betrekking tot *op handen zijnde ernstige misdrijven*, waarvan tijdens de bemiddelingsprocedure is gebleken, door aan de bevoegde autoriteiten en/of aan betrokken personen.

Deze regel baseert de raad op de afweging van het beginsel van vertrouwelijkheid en het belang van het voorkomen van ernstige criminaliteit. Ook wordt overwogen dat de bemiddelaar als burger in bepaalde gevallen, met name bij sommige ernstige misdrijven, een wettelijke aangifteplicht heeft.

De vraag kan worden gesteld wat voor soort uitlatingen tijdens een bemiddelingsprocedure moeten gelden als indicaties voor een op handen zijnd ernstig misdrijf. Een geëmotioneerd uitgeroepen dreigement ('pas op ik vermoord je als je dat nog eens doet!') lijkt daarvoor niet voldoende.

Duidelijk is dat ook deze meldingsplicht in de intakefase aan de partijen moet worden kenbaar gemaakt.

D. Enkele beginselen specifiek met betrekking tot de verdachte.

De herstelrechtelijke bemiddeling wordt door het platform gezien als een vorm van rechtshandhaving, waarin aan de verdachte in beginsel dezelfde rechten toekomen als hij zou hebben in de strafprocedure. Het verzoek om bemiddeling en het aanbod tot bemiddeling impliceren dat de dader bereid is de delictsfeiten te erkennen en herstelverplichtingen op zich te nemen. De rechtsgevolgen van deze coöperatieve proceshouding van de verdachte, alsmede van de voor te stellen herstelverplichtingen, mogen in het licht van de rechtzekerheid van zowel dader als slachtoffer niet onduidelijk of onvoorspelbaar zijn (zie bovenstaande toelichting bij C6).

Het platform meent dat uit internationale onderzoeksgegevens blijkt dat het gevoel van de dader tijdens een bemiddelingsprocedure 'fair' te zijn bejegend en werkelijk gemeende spijt te hebben kunnen betuigen, kan bijdragen aan het uitblijven van recidive. Aangezien daarvoor echter geen enkele garantie kan bestaan, dient de bemiddeling niet als een louter instrument tot recidivevermindering te worden gezien en ingezet. Het grote belang van bemiddelingspraktijken ligt veel eerder in de mogelijkheden tot zowel emotionele als normatieve expressie van legitieme gedragsverwachtingen tussen burgers en in de mogelijkheden tot verwerking van gevoelservaringen van benadeling en onrecht, rouw en schuld. Wellicht kan enkel langs de weg van de verdieping en verkenning van die gevoelservaringen de basis worden gelegd voor ander, wenselijk gedrag van de dader.

E. Beginselen specifiek met betrekking tot het slachtoffer.

Alle beginselen die hier genoemd worden, zijn ontleend aan de internationale documenten. Wat de definitie van 'slachtoffer' betreft, wordt uitgegaan van de omschrijving zoals die te vinden is in het wetsvoorstel TK 30 143 nr.2, artikel 51a Sv: 'Als slachtoffer wordt aangemerkt degene die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden. Met het slachtoffer wordt gelijkgesteld de rechtspersoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden'. Net als in genoemd wetsvoorstel wordt in deze verklaring onder 'slachtoffer' mede verstaan nabestaanden. Het platform meent dat ook anderen die aannemelijk maken dat zij getroffen zijn door het delict en die van belang kunnen zijn voor de morele communicatie over het gepleegde strafbare feit toegelaten moeten kunnen worden tot een bemiddeling, waardoor er in beginsel tamelijk grote (herstelgerichte) overleggroepen kunnen ontstaan.

Het belangrijkste beginsel in deze sectie is wel E5. Dit beginsel benadrukt dat het in het belang van het slachtoffer is te weten wat de rechtsgevolgen voor de dader zijn, indien het slachtoffer deel zou nemen of zou weigeren dat te doen. Voorkomen moet worden dat een misplaatst schuldgevoel wordt geïnduceerd bij slachtoffers die geneigd zijn het voorstel tot bemiddeling af te wijzen. De vrijheid tot afwijzing mag op geen enkele manier worden belast.

F. Bemiddeling in strafzaken met beoogde rechtsgevolgen: herstelrecht.

In deze sectie van beginselen gaat het met name om de rol van de wetgever en de justitiële overheden. De belangrijkste kwestie hier is de noodzaak de bemiddeling een juridische status in de strafprocedure te geven, daar waar de wetgever een aanbod tot

bemiddeling en het rekening houden met de positieve resultaten daarvan voor aanvaardbaar houdt. Acht de wetgever het bij bepaalde typen misdrijven niet aanvaardbaar dat het delict herstelrechtelijk wordt afgedaan, dan moet bemiddeling zonder juridisch gevolg wel mogelijk blijven - in verband met de sociaalconstructieve potenties - en moeten de partijen over het uitblijven van rechtsgevolgen worden voorgelicht. In beginsel behoeft er dan ook geen rapportage van het resultaat van de bemiddeling naar justitiële overheden plaats te vinden omdat dit de strafrechtelijke afdoening niet raakt. Als partijen echter van mening zijn dat het toch zinvol kan zijn de resultaten van hun ontmoeting in de strafprocedure in te brengen, dan moet het hen vrijstaan dat te doen.

Beginsel G3 drukt uit dat de herstelovereenkomst (dat is de overeenkomst tussen dader en slachtoffer met betrekking tot de herstelverplichtingen die de dader bereid is op zich te nemen) voor het Openbaar Ministerie zal gelden als een intentieverklaring met betrekking tot die verplichtingen. Acht het OM die verplichtingen proportioneel en aanvaardbaar, dan zal de naleving van die verplichtingen als grondslag moeten kunnen fungeren voor een beleidsmatig sepot op de (nieuwe) grond 'herstelgericht afgedaan'.

Denkbaar is, in navolging van sommige andere rechtssystemen, dat de wetgever in de regeling van gevallen waarin bemiddeling toegestaan is, vaststelt dat in bepaalde gevallen niet rauwelijks mag worden vervolgd of gesanctioneerd, maar dat eerst de mogelijkheid van een bemiddeling dient te worden onderzocht. In dat geval zou een aanbod vanwege Justitie worden gedaan aan zowel het slachtoffer als aan de dader en zou niet gewacht hoeven worden op een verzoek tot bemiddeling van één van deze primaire partijen.

G. Met betrekking tot bemiddelingsinstanties en bemiddelaars in strafzaken.

Ook deze beginselen zijn alle ontleend aan de internationale documenten.

Het belangrijkste van deze sectie is dat het, om zo goed mogelijk een professionele en ethisch aanvaardbare bemiddelingspraktijk te garanderen, noodzakelijk is een landelijke organisatie in het leven te roepen die de ontwikkeling van trainingen, kwaliteitsstandaarden, opleidingen, certificeringschema's en kwaliteitsbewaking op zich neemt en die een constructieve samenwerkings- en verantwoordingsrelatie kunnen opbouwen met de justitiële autoriteiten.

Met name is van belang dat in de trainingen een grote mate van '*victim-sensitivity*' wordt ontwikkeld om vanaf het eerste contact met het slachtoffer het risico van secundaire victimisering zoveel mogelijk te reduceren.

Het platform kan zich goed voorstellen dat deze landelijke organisatie door Slachtofferhulp Nederland, Reclassering Nederland en het NMI gezamenlijk wordt opgericht onder auspiciën van het Ministerie van Justitie.

De minister van Justitie heeft te kennen gegeven dat de landelijke implementatie van de slachtoffer-dader-gesprekken die hem voor ogen staat onder verantwoordelijkheid van Slachtoffer In Beeld (SIB) zal geschieden. Het platform kan zich ook met deze keuze wel verenigen, ervan uitgaande dat de implementatie zal geschieden met voldoende oog voor alle legitieme belangen die bij bemiddeling tussen slachtoffers en daders aan de orde zijn. In ieder geval lijkt het aangewezen dat SIB uitvoeringsorganisatie in nauw contact zal

staan met reclasseringsorganisaties en maatschappelijke vertegenwoordigers, opdat een integraal beleid wordt ontwikkeld dat de toepasselijkheid en de vruchtbaarheid van de bemiddeling kan optimaliseren.

Leden van het Platform Mediation in Strafzaken

De leden van het Platform Mediation in Strafzaken zijn:

Dr. J.R. Blad, hoofddocent Strafrechtwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam

mw. K. Duell, NMI gecertificeerd mediator/herstelbemiddelaar, Den Haag

mr. A.J. Kaarls, advocaat, Den Haag

R. Linthorst, NMI gecertificeerd mediator/herstelbemiddelaar, Voorburg

mw. drs. A.G.C. Ochtman, senior beleidsmedewerker Reclassering Nederland, Utrecht en NMI geregistreerd mediator, Amsterdam

mw. drs. J van der Ouderaa, adviseur beleid Raad voor de Kinderbescherming

drs. A. Pemberton, wetenschappelijk functionaris Slachtofferhulp Nederland, Utrecht en onderzoeker International Victimology Institute (INTERVICT), Tilburg

mw. mr. R.A.M. van Schijndel, onderzoeker International Victimology Institute (INTERVICT), Tilburg

mw. mr. N.B. Verkleij, vice-president Rechtbank Den Haag

drs. E.G. Wiersma, beleidsmedewerker Halt Nederland, Leiden

Deze leden onderschrijven deze verklaring in zijn geheel, maar hebben de vrijheid om zich over elk van de beginselen verder te beraden en daarover een eigen standpunt in te nemen.

Dr. J.R. Blad is de opsteller van de tekst van de verklaring.

III Praktijkbeschrijvingen bemiddeling in strafzaken

I Herstel na een overval

‘Ik was voor jullie helemaal niemand.’ Deze woorden zijn van een oudere vrouw die slachtoffer is geworden van een brute pinautomatoverval door twee daders, 17 en 23. Tijdens een herstelbijeenkomst¹⁰ durft ze de daders in de ogen te kijken.

‘Zelfs nu, maanden later ben ik nog niet de oude, de persoon die ik graag weer had willen zijn. Ik voel me niet meer veilig, ik ben continu op mijn hoede en ik kan mij niet meer ontspannen. Verder slaap ik slecht en zie ik nog steeds die twee kijkende ogen voor mij. Ogen die mij niet loslaten en die ik niet kan plaatsen. Op straat zie ik in elk paar onbekende ogen een mogelijke dader. Vriendinnen moeten mij tegenwoordig ophalen wanneer ik naar buiten wil, bijvoorbeeld om een dagje te gaan winkelen in de stad. Ik ben daarnaast door jullie toedoen veel kilo's afgevallen. Daardoor heb ik nieuwe kleding moeten kopen.’

Boordevol emoties en vechtend tegen de tranen vertelt het slachtoffer haar relaas van die bewuste namiddag in februari.

‘Het ergste is dat jullie mij super vernederd hebben door mij als grof vuil te behandelen. Voordat ik de sluis van de pinautomaat in wandelde, heb ik nog om me heen gekeken, maar ik zag niemand. Toen jullie plotseling met petten op en met sjaals voor het gezicht naast mij stonden, kon ik alleen nog maar denken, shit, foute boel. En dan die ogen die mij hebben aangekeken. Nu, maanden later word ik 's nachts nog schreeuwend en zwetend wakker, zo angstig is dat moment voor mij geweest.’

‘Met geweld werd ik door jullie op de grond gesmeten en jullie zeiden niets. Wat duurde dat moment lang. Het enige wat ik zag, waren twee paar schoenen. En uit angst om een trap te krijgen heb ik mijn mond dichtgehouden. Toen ik merkte dat jullie mijn geld hadden gepakt en weer weg waren, heb ik tot drie geteld en ben ik al schreeuwend en huilend naar mijn auto gerend. Geheel overstuur en al gillend ben ik naar mijn zus gereden, die mij uiteindelijk tot bedaren heeft kunnen brengen.’

‘Nu kan ik jullie eindelijk zien en lukt het mij om jullie aan te kijken en te ontdekken wat voor jongens jullie zijn. Maar wat jullie mij hebben aangedaan, zal ik mijn leven lang niet vergeten.’

De daders zijn behoorlijk onder de indruk en zelfs geëmotioneerd na het horen van het verhaal van het slachtoffer. Zij hebben geen moment stilgestaan bij de gevolgen van hun

¹⁰ In een herstelbemiddeling of Echt Recht-conferentie (vertaling van Real Justice) zijn slachtoffers, daders en hun respectievelijke families en sociale netwerk bij elkaar gebracht. Feitelijk iedereen die door het gedrag van de dader(s) is geraakt. Men wisselt gedachten en gevoelens uit over het gebeurde. Hierdoor vermindert de negatieve betrokkenheid en veranderen de beelden die mensen van elkaar hebben. Zo kunnen verontschuldigen aangeboden worden en is het mogelijk om afspraken te maken over hoe de 'schade' enigszins hersteld kan worden. Er komt er ruimte voor een gezamenlijk plan tot herstel.

delictgedrag voor deze vrouw. Ze bieden het slachtoffer hun excuus aan en zeggen mee te willen werken aan het herstel van de geleden schade.

Als de vader van een van de daders aan het woord is, kan hij nauwelijks zijn emoties onderdrukken. De vader ziet een gebroken vrouw voor zich met wie hij het vreselijk te doen heeft. Tegelijkertijd weet hij dat hij als vader klaar moet staan om zijn zoon op te vangen en te begeleiden. Een tweestrijd, een moeilijk te verenigen gevoel. Maar ook schuldgevoelens over de falende opvoeding.

Tegen de verwachtingen in praat de moeder van een van de daders het gedrag van haar zoon goed. Ze wordt al snel door de deelnemers aan de conferentie gecorrigeerd, waarna de moeder inbindt en ook zij de ernst van de zaak inziet.

Wanneer alle betrokkenen, daders, slachtoffer en de sociale netwerken, uitvoerig aan het woord zijn geweest, kan er worden overgegaan tot het herstellen van de geleden schade. Zowel emotionele als financiële schade. Het slachtoffer wordt gevraagd wat voor haar de uitkomst van de bijeenkomst moet zijn. Zij wil een behoorlijke schadevergoeding. Geld wat de daders zelf moeten verdienen, zonder dat anderen, de ouders, bijspringen. Verder spreekt het slachtoffer de hoop uit dat de daders inzicht hebben gekregen in het verdriet dat ze haar en haar omgeving hebben aangedaan. Ze verwacht van de daders dat ze geen nieuwe slachtoffers zullen maken. De daders reageren op de voorstellen van het slachtoffer. Na enige discussie komen daders en slachtoffer tot een overeenkomst. De afspraken en intenties worden middels een herstelplan op papier vastgelegd en door alle aanwezigen ondertekend.

Na afloop kunnen alle betrokkenen het resultaat accepteren. Het slachtoffer hoopt weer over straat te kunnen zonder in alle onbekende ogen een mogelijke dader te zien. De daders zijn het erover eens dat een confrontatie met het slachtoffer meer indruk maakt dan een taakstraf, wat niet betekent dat door de bemiddeling wordt afgezien van verdere strafvervolging.

Tot slot is het voor deze coördinator een spannende bijeenkomst geweest. Vooraf heeft zij alle betrokkenen gesproken en de afweging gemaakt om een bemiddeling voor te stellen. Toch is het niet de coördinator die de sleutel voor het herstellen van de geleden schade in handen heeft, maar zijn het de deelnemers. En juist zij hebben de bemiddeling doen slagen!

Met dank aan de stichting Eigen Kracht Centrale te Zwolle, het landelijk centrum voor Herstelgericht Werken (www.eigen-kracht.nl).

II De steekpartij

Op een keurige havo/vwo-school in een grote stad in de betere buurt en met de bijbehorende kinderen, is grote onrust. Directie, leerkrachten en leerlingen zijn geschokt door een steekpartij die niet ver van de school heeft plaatsgevonden. De dader, Lex (16, 4 havo) heeft een mes gezet op de keel van Daan (13, 2 vwo) en hem geld afgedreigd.

Gelukkig is er geen bloed gevloeid, maar Daan is erg geschrokken. Zijn ouders zijn razend, verwijten de school gebrek aan veiligheid en de ouders van Lex gebrek aan gezag en opvoeding. Zij overwegen Daan en hun twee andere kinderen van deze school te halen. Lex is eigenlijk ook geschrokken; zijn ouders zijn pijnlijk verrast door zijn gedrag. De docenten zijn geschokt, en de directeur maakt zich zorgen over de reputatie van de school. De politie is ingeschakeld en doet onderzoek; de directeur heeft al besloten dat Lex van school verwijderd wordt.

Een van de leerkrachten heeft van herstelbemiddeling gehoord en via via wordt een bijeenkomst verzocht. De bemiddelaar heeft enkele voorgesprekken en de conferentie vindt in de school plaats. Aanwezig zijn behalve de twee jongens, de wederzijdse ouders, twee teamleiders en een begeleider van de school. Allen zijn geëmotioneerd en onder de indruk van elkaars aanwezigheid in een kring. De boosheid en het verdriet, vooral bij de volwassenen, is groot. De coördinator stelt zich voor en wijst er op dat dit gesprek zal gaan over het gedrag van Lex, niet over zijn persoon. Iedereen krijgt vervolgens gelegenheid zijn gedachten en gevoelens over de zaak uit te spreken. De bemiddelaar zorgt dat er vooral goed wordt geluisterd, verduidelijkt en vat samen waar nodig.

Het blijkt dat Lex zelf de week ervoor door een volwassene is bedreigd en eigenlijk al dagen bang van en naar school gaat. Daarom had hij een mes bij zich. Hoe hij tot zijn daad gekomen is, weet hij niet meer. De ouders, die elkaar vandaag voor het eerst ontmoeten, uiten hun boosheid, hun schrik. Door toenemende informatie, die samen met de gevoelens als een puzzel in elkaar wordt gelegd, ontstaat langzaam wederzijds begrip. Het gedrag van Lex is niet te accepteren, maar als hij laat zien dat hij begrijpt dat niet alleen Daan, maar eigenlijk alle aanwezigen en hijzelf door zijn gedrag zijn benadeeld, verandert de stemming. Nadat Lex wel tweemaal (één keer vond hij niet genoeg) zijn excuses heeft aangeboden, ontstaat ruimte voor afspraken en verzoening. Lex biedt aan om – van zijn zakgeld - Daan uit te nodigen voor een concert van een groep waar beiden van houden. Daan aanvaardt de uitnodiging. Het besluit om Lex van school te sturen blijft een belangrijk gegeven.

De bemiddelaar beëindigt het formele deel van het gesprek door de verontschuldigungen en de afspraken nog eens te herhalen. Dan trekt hij zich terug om deze op een officieel papier te zetten, de herstelovereenkomst, die allen later zullen ondertekenen.

In de pauze die volgt, is er niet alleen koffie en thee, maar is er ook bij alle aanwezigen behoefte om informeel verder te praten. Niemand loopt weg. In die korte tijd kan er echte verzoening plaatsvinden. Men uit begrip en medeleven en geeft elkaar spontaan een hand. Anderhalf uur na het begin, na het ondertekenen van de afspraken, wordt de Echt Recht-conferentie besloten. Opgelucht en met minder zorgen dan daarvoor verlaat men gezamenlijk de school.

Als de bemiddelaar enkele dagen later bij de school informeert hoe de bijeenkomst is ervaren, blijkt – tot verbazing van de school – dat het mogelijk was om op verzoek van Lex te praten met zijn voormalige klas over de ernstige gebeurtenissen en om afscheid te nemen.

De schooldirectie heeft de herstelovereenkomst aan de politie aangeboden.

Programma studiemiddag ‘Beginselen voor bemiddeling in strafzaken’

Plaats:

Erasmus Universiteit Rotterdam, Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan 50,
3062 PA Rotterdam, Zaal T 3 – 02.

Tijd:

13.30 – 17.00 uur.

Programma:

- Opening door de voorzitter, **Robin Linthorst**
- Presentatie van de beginselen opgesteld door het Platform Mediation in Strafzaken, **Dr. John Blad**
- Reflecties naar aanleiding van de Beginselverklaring I, **Prof. Ido Weijers**
- Reflecties naar aanleiding van de Beginselverklaring II, **Dr. Bas van Stokkom**
- Discussie met de aanwezigen
- Conclusies over de verdere ontwikkeling van de beginselen voor bemiddeling in strafzaken

Uitgenodigd zijn alle ontvangers van de *Beginselverklaring bemiddeling in strafzaken* en overigens iedereen die in het onderwerp is geïnteresseerd en die aan de discussie wil bijdragen. De studiemiddag zal worden afgesloten met een borrel.

De studiemiddag wordt georganiseerd en aangeboden door het Platform Mediation in Strafzaken en de Juridische Faculteit van de Erasmus Universiteit, sectie Strafrecht, met ondersteuning van de redactie van het *Tijdschrift voor Herstelrecht*.

Routebeschrijving naar Erasmus Universiteit Rotterdam, Campus Woudestein

Autoroute naar EUR Woudestein

Neem vanaf de A-16 (vanaf beide richtingen) de afslag 'Centrum' (afritnummer 25). Volg op de rotonde Kralingse Plein de borden 'Centrum' (Abram van Rijkevorselweg). Ga bij de eerstvolgende verkeerslichten rechtsaf (Burgemeester Oudlaan). Opnieuw eerste weg rechts, na de tramlus, naar het Parkeerterrein (betaald parkeren).

Openbaar vervoer van NS-stations naar EUR Woudestein

Vanaf Rotterdam Centraal Station

- met tram 21 richting De Esch. Uitstappen halte Woudestein.
- met tram 7 richting Woudestein of Burg. Oudlaan. Uitstappen bij eindpunt.
- met metro richting Spijkenisse/Slinge. Op station Beurs overstappen op metro richting Capelle a/d IJssel, Ommoord of Nesseland. Uitstappen halte Kralingse Zoom.

Vanaf station Rotterdam Alexander

met metro richting Schiedam Centrum/Spijkenisse. Uitstappen halte Kralingse zoom.

.